

(א' לעיל טו, ט) ובעניינן קד:

‏‏

גליון הש"ס

ה'ת"ר רביעי בקודש וכו' והא קרייל בהפסולת שם לא מוכר כלום מזה ולי' כדמוכח סוף פירושין ק"ע ע"י ב"ק כה ע"כ מוס' ד"ה וקמשינו: בא"ד מיהו י"ל. ע"י טורי אכן מניחם כ"ג ע"כ ד"ה מת מחנו:

‏‏

מוקף תוספות

א. דלחם חשיבי חרי. מוס' האל"ש. ב. אל לחלם ואל הנזיר ואל היין ואל השמן שהיה דקא זה וזה. סס. דומיא דהני דהשמן נגע אל כל מאכל והשתא איכא חמישי. מוס' ד"פ. ד. לקמן במילתיה דרבינא. מוס' האל"ש. ה. אבל אידיך קשיין. מ' חרי. ו. וניראה לרית' למנות כל האוכלין לבד וכל המשקין לבד וסידרא הקרא הכי הוא בשך קדש היינו שרין. מוס' האל"ש. ז. במש שהיה נשאר בו את השרין. מוס' שאלן. ח. דמשמע מה שנגע בכנפו. מ' רבתי. דהו"ל למיכתב ונגע כנפו. מוס' האל"ש.

‏‏

רבינו חננאל

ואמר ר' אישכבש כהני, כלומר טעו הכהנים באמרו כי כל אלו כולם הזכירים לא נטמאו. מכלל דטמאין הן, מכלל דרב סבר כי היין והשמן שהן משקין ונטמאין, ואין אמר דכן במשך. ופירקין מיהו הוא טעמא אלא דרב, כלומר קטשה אלא דרב אדרב, הוא בוריהו וכו' רב טמא. ושמוחבתי דרב ר' דאמר אשתבש כהני והזכירנו לבא בעצמו, לפיכך אמרנו גופא ר' אמר אשתבש כהני ושמוחבתי כד מנע רביעי שלישי: ויען חגי ויאמר וגו'. סיפיה דקרא וכן כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו שם טמא: רבינו חנניאל אמר חמישי בקדש בעצ מניניהו חגי הנביא ונענו אלו אל כל מאכל. נמצא הנקף של בגדו שנגע בשרו של חגי, וכן השרץ הוא אב, ונמצא הנזוג בו ור' ראשון, והבשר שנגע בגדו ולד שני, ואלו הלחם והגזיר והמשקין הללו שנגעו בבשר ולד שלישי, והמאכל שנגע באילו נמצא דרב רביעי. ושאל ואמר להם היקדוש המאכל לא לאו, וטעו והשיבו לו קדוש, כלומר לא נפסל המאכל, והמזכיר שכל המאכל לבדו שאלם באמרו היקדוש לשון יחיד, ולא אמר

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

ואמר רב לקמן: אישכבש כהני. שטתרו רביעי בקודש. אלמא יין ושמן דמשקין בית מטבחיא נינהו ומיטמאו ואי טומאת משקין דרבינן הא אמתת דלא גזיר עליהו ואי נמי בטומאות דרבינן קא בדיק לכו חגי לכהני וכבר נגזרה טומאה על המשקין בימי חגי הצידי שהיה

מאנשי נכנסת הגדולה קשיא לרב דהא אמר דכן ממש וכו"ש אי בדאורייתא קא משמעין קשיא לרב והא ליכא למימר מדרבינן ודלא כיוסף בן יעזר דאקרא לא פליג דמשמע דלית עלייהו טומאה אי דאורייתא אי דרבנן: **מיהו הוא טעמא** אלא לרב כלום אתה מקשה אלא לרב דרב לא קשיא ליה האי לעולם חגי דרבנן דקיי"ל לכו וכבר נגזרה גזירת טומאה על המשקין ולרבי אליצא דיוסף בן יעזר לא מיקשי דרב משקי צי מטבחיא מני צעדומו של יוסף משקה המטבחיים דם ומים אלא משקה מדבחיא היין והשמן שהם משקה המזבח גזיר רבנן טומאה עלייהו והיינו דנכסדר טומאות דהאי קרא איכא אוכל מטמא אוכל ומשק' מטמא משקה דמדרבנן טומאה עושה כיוצא בה: **מי כסיו ונגע כנפו**. אל הלחם דמשמע שהשרץ נגע בלחם הלחם הוא ראשון ונע שנגע בנפשו נגע ללחם דה"ל לחם שני: **טמא נפש**. קס"ד טמא מת שהוא אב הטומאה כשדך: **נזל אלא**. כסדר פירושנו טמא מת בלחם ולחם נזיד וכו': **מדבחה לא אישכבש**. דלמרו ליה רביעי טמא מדכמיז ויאמרו יעמא הכא נמי לא אישכבש והאיו צמה שנגע בכנפו אמר לכו דה"ל שמן חמישי ומשום הכי אמרי ליה טהור אלא לרב דלמר גבי שרץ נמי רביעי צמא מיניהו מאי שגא דלמרו ליה טהור: **קצאיאן בן צנומאחא מס**. ויודעים שהשלישי עושה בה שרץ וזה היו קצאיאן צנומאחא רביעי: **רבינא אמר**. לא היו קצאיאן דרביעי בקודש כלל וגבי מת שלישי בקודש צמא מיניהו דהאי טמא נפש דקרא לאו טמא מת אלא מת ממש כלומר טומאת נפש ומת אזי אבות ולחם אב וגזיר ראשון ויין שני ושמן שלישי: **ויען חגי ויאמר וגו'**. סיפיה דקרא וכן כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו שם טמא: **הוא: בשלמא**

ואמר רב אישכבש כהני מירי הוא טעמא אלא לרב רב משקי בית מטבחיא תני אבל משקי בי מדרבייא מטמא גופא רבי אמר אישכבש כהני ושמואל אמר לא אישכבש כהני רב אמר אישכבש כהני רביעי בקדש בעא מיניהו ואמרו ליה טהור ושמואל אמר לא אישכבש כהני חמישי בקדש בעא מיניהו ואמרו ליה טהור בשלמא לרב היינו דרביב ארבעה י'לחם וגזיר ויין ושמן אלא לשמואל חמשה מנא ליה מי כתיב ונגע כנפו י'ונגע בכנפו כתיב במה שנגע בכנפו תא שמע י'ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא ויענו הכהנים ויאמרו יטמא בשלמא לשמואל מדבחה לא אישכבש התם נמי לא אישכבש אלא לרב מאי שנא הכא דארשכבש ומאי שנא התם דלא אישכבש אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה בקיאין הן בטומאת מת ואין בקיאין הן בטומאת שרץ רבינא אמר התם רביעי הכא שלישי ת"ש י'וען חגי ויאמר בן העם הזה וכן חגי הזה לפני נאם ה' וגו' בשלמא לרב היינו דרביב טמא אלא לשמואל טמא איתמורו קא מתמהו והא וכן כל מעשה ידיהם כתיב אמר רב ואמורא ואיתמא קא אשי מתוך שקלקלו את מעשיהם מעלה עליהם הכתוב כאילו הקריבו בטומאה גופא רב תני משקי בית מטבחיא ולוי תנא משקי בי מדרבייא ללוי הניחא אי סבירא ליה כשמואל דאמר וכו' דבן מלכמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן משכחת לה דנגיעי כולחו בראשון אלא אי סבר ל' כרב דאמר דכן ממש היכי משכחת לה על כרחך כשמואל סבירא ליה לשמואל הניחא אי סבר לה כרב דתני משקי בית מטבחיא אבל משקי בי מדרבייא אחריו נמי בטמאוי רביעי הוא דלא עבד חמישי ואי שלישי עבד רביעי אלא אי סבר ליה כלוי דתני משקי בי מדרבייא מאי אירא רביעי דלא עבד חמישי אפילו שני ושלישי נמי לא עבדי על כרחיך כרב סבירא ליה תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דלוי תניא כוותיה דלוי הדרם והייין והשמן והמים משקי בי מדרבייא שנטמאו בפנים והוציאן לחוץ טהורין נטמאו בחוץ והכניסן בפנים טמאין איני והאמר רבי יהושע בן לוי משקי בי מדרבייא לא אמרו דכן אלא במקומן מאי לאו למעוטי נטמאו בפנים והוציאן לחוץ לא למעוטי נטמאו בחוץ והכניסן בפנים והא במקומן קאמר הכי קאמר לא אמרו דכן אלא שנטמאו במקומן תניא כוותיה דרב הדרם והמים משקי בית מטבחיא שנטמאו בין בכלים בין בקרקע טהורין רבן

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

רביעי בקודש בעא מיניהו. פ"ה דנגע בכנפו היינו שרץ אל הלחם והלחם אל הנזיר וכו' ^א וקשה לרי"ם דמאי שגא דואל כל מאכל יהיה פירוש או אל כל מאכל יותר מכוולס ^ב ועוד למה דחק שמואל למרך צמה שנגע בכנפו לימא אל כל מאכל דוקא ^ג ועוד למה קורא לכתוב לשרץ כנף ועוד דמפרס ^ד רבינא הסם רביעי צדקש הכא שלישי שהלחם נעשה אב הטומאה ^ה כשנוגע צמת ^ו והא קיימא לן בהפסלת (מדה כח:) ^ז דכל דבר שאין לו טהרה צמקוה אינו נעשה אב הטומאה ^ח מיהו יש לומר דאין נעשה אב הטומאה היינו דווקא לטמא אדם וכלים אצל לאוכלין ומשקין נעשה אב הטומאה ומפרס' ^י דהשרץ נגע כנפ' ונעשה ראשון והכנף אל הלחם או אל הנזיר ומד מתוך אל היין או אל השמן הרי שלשה אל כל מאכל הכי ארבעה ונקט סדר כנף מאכל משקה מאכל דלא צעי למינקט שיעשה כיוצא צו ולשמואל דייק מדכמיז כנפנו ^י הרי חמש והשתא אמי שפיר לרבינא סדר כנף הכא שלישי שהכנף הנוגע צמת נעשה אב הטומאה דיון כל הכלים: אצל

שלישי רביעי הכא שלישי רביעי חגי ויאמר בן העם הזה וכן חגי הזה לפני נאם ה' וגו' בשלמא לרב היינו דרביב טמא אלא לשמואל טמא איתמורו קא מתמהו והא וכן כל מעשה ידיהם כתיב אמר רב ואמורא ואיתמא קא אשי מתוך שקלקלו את מעשיהם מעלה עליהם הכתוב כאילו הקריבו בטומאה גופא רב תני משקי בית מטבחיא ולוי תנא משקי בי מדרבייא ללוי הניחא אי סבירא ליה כשמואל דאמר וכו' דבן מלכמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן משכחת לה דנגיעי כולחו בראשון אלא אי סבר ל' כרב דאמר דכן ממש היכי משכחת לה על כרחך כשמואל סבירא ליה לשמואל הניחא אי סבר לה כרב דתני משקי בית מטבחיא אבל משקי בי מדרבייא אחריו נמי בטמאוי רביעי הוא דלא עבד חמישי ואי שלישי עבד רביעי אלא אי סבר ליה כלוי דתני משקי בי מדרבייא מאי אירא רביעי דלא עבד חמישי אפילו שני ושלישי נמי לא עבדי על כרחיך כרב סבירא ליה תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דלוי תניא כוותיה דלוי הדרם והייין והשמן והמים משקי בי מדרבייא שנטמאו בפנים והוציאן לחוץ טהורין נטמאו בחוץ והכניסן בפנים טמאין איני והאמר רבי יהושע בן לוי משקי בי מדרבייא לא אמרו דכן אלא במקומן מאי לאו למעוטי נטמאו בפנים והוציאן לחוץ לא למעוטי נטמאו בחוץ והכניסן בפנים והא במקומן קאמר הכי קאמר לא אמרו דכן אלא שנטמאו במקומן תניא כוותיה דרב הדרם והמים משקי בית מטבחיא שנטמאו בין בכלים בין בקרקע טהורין רבן

דלמר אישכבש כהני היינו דקרי למעשה ידיהם טמא: אישכמוי קא מסמא. מאחר שצקאיאן הן צהלכות טומאה וכי כל מעשה ידיהם טמא הוא: וכן, לאו תמיהא משמעת: שקלקלו מעשיהם. צבית שני בשאר עצירות: וללוי דתני מומאחא והכא כתיב יין ושמן דמטמאו הכי ינחא אי סבר ליה צמא מילתא כשמואל דדכן דיוסף בן יעזר דכן מלטמא אחרים בן אצל טומאחא עמון יש צהן משכחת לה להאי דכמיז אזי יגע טמא נפש בכל אלה דקאמר יעמא דנגעו כולחו צראשון ולאו אסדרא קמא נקט ולא אישכבש כהני שצמחלה שאלם על הסדר ואמרו לו על האחרון לא יעמא מפני שהיין לא יכול לטמאו לשמן שאין משקין מי מדבחיא מטמאין שום דבר ולצקוף שאלם אם יגע העמא עצמו בכל אלה כלומר אזי צוה או צוה ואמרו ליה יעמא: אלא אי סבר ליה כרב דאמר דכן **ממא הוי משכחה** נס. להאי יעמא דקרא צלמלא לרב גופיה לא קשיא דליהו תני מטבחיא אלא ללוי קשיא: **ולשמואל**. דלמר לא אישכבש ופריש למילתיה משום דחמישי הוה השמן דמה שנגע בכנפו כמיז הא אי רביעי הוה האי שמן הוה טמא וכו"ג דמן היין קבלה אלמא משקין מטמאין אחרים: **הא ינחא אי**. תנא צעדומו של יוסף משקה מטבחיא אצל משקה מדבחיא אפי' אחריו נמי מטמאוי היינו דפריש למילתיה לעיל ואמר האי דלא הוי שיעזש משום דחמישי הוה והיין שהוא רביעי לא עביד ליה חמישי הא אי הוה יין ששליש הוה עביד ליה רביעי אלא אי תנא מדבחיא כלוי מאי אירא דפריש לעיל משום דחמישי הוה אפילו אי הוה יין שני שלישי לשמן לא עביד: **משקי צי מדבחיא**. כלומר כל אלו של קודש נקראין על שם מוצח כגון דס לזריקה ומים ויין לנסך ושמן למנוחת: **שנטמאו בפנים**. עגורה והוציאן לחוץ ונפסלו כיוצא שאין ראויין עוד למנוח: **עטורין**. מלטמא אחרים שהרי לא ירדה להן מורה טומאה מתחלה לטמא אחרים והן עמאן ודאי עמאן כנצואת חגי: **אצל נעמא** צחוף. קודם שהיא שם מדבחיא עליהן והכניסן לפנים עמאן ואפילו לטמא אחרים דטומאתן כבר ירדה צהן ומי הפקיעה: איני. ארישא פריך דקמני הוציאן לחוץ טהורין ולא אמרינן תחול טומאתן למפרע: אלא **צמקומן**. צפנים: לא למעוטי נעמאן צחוף והכניסן לפנים. כדמתרץ לינשא צסיפא דמילתא דהכי משמע אלא כשנטמאו צמקומן ומשום דלא סימיה לפרושא דמילתא פריך ליה והא צמקומן קאמר דמשמע כל זמן שהן צמקומן טהורין ומו לא: רבן

הדם גזוק והמים מותסין וכן היין, והשמן קרב עם הקצצים. ולוי סבר לא כשמואל דתני דכן מלטמא אחרים, אבל טומאת עצמן יש בהן, ומוקמינהו למאכל דאמרו הכהנים לחני כי הוא טמא, לאו דנגעו ביה ושמן, ולא עליו אמרו טמא, אלא על מאכל דנגע בכנף בגדו ומשום הכי אמרו טמא. ורב ורשומאל לא חלקו אלא במשקה בית מטבחיא שזן דהם והמים, שזה אמר דכן ממש וזה אמר דכן מלטמא אחרים, אבל ביין ובשמן הכל מדרים דאחריו נמי מטמא. מדפריש שמואל חמישי בעא מיניהו ואמר טהור מכלל שהרביעי והוא המאכל הבא מכת הכי והוא השמן טמא הוא שנטמא ממונע. תניא כלוי הדרם והמים היין והשמן משקה בית מטבחיא שנטמא בפנים וכו'. וצאנסי שיעזש לחוץ כטהורין הן עטורין. ותניא כרב הדרם והמים משקה בית מטבחיא שנטמא בין בקרקע ובין בכלים טהורין.

(א' דברי רבי י"ע א' נס כפלה ז' א' שאל רביעי בקודש ומוו שמוקין נפגלו ויח' סף' י' בדברי המקלן כרינא דשלישי בעי מיניהו ומוטל לייש.

תורה אור השלם

1. הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם ואל הנזיר ואל היין ואל השמן ואל כל מאכל ויקדשו ויענו הכהנים ויאמרו לאו. תני כי יב ויאמר חגי א' יגע טמא נפש בכל אלה היקדושו ויענו הכהנים ויאמרו חגי כי יג ויען חגי ויאמר בן העם הזה וכן חגי הזה לפני נאם ה' וכן כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו שם טמא הוא: תני כי יד

‏‏

רבינו חננאל (המשך)

שכמיז בן הכנף לבשר דבר אחר, הנה ארבעה דליות והן טמאין בלשה דהרביעי פסול. נמצא דרביי שמואל דלא אשתבש כהני לא בארשונה ולא בשניה, אלא לרב אמאי טעו בראשונה ולא באחרונה. ופריך בקיאין הן בטומאת מת וכו' הרביעי בטמא מת פסול הוא בקדש, ואין בקיאין הן בטומאת שרץ, אינם יודעים בטומאת שרץ, כי יש רביעי בטומאת שרץ, אלא היה אמורים רביעי אינו טמא בטמא שרץ. בשלמא לרב דאמר אשתבש כהני ואמרו על הטמא טהור, היינו דמייל לחוץ חגי הנביא ואשר יקריבו שם טמא הוא. כלומר מקריבין הטמא שהוא רביעי, ואמר כי טהור הוא, ואינו יודעים כי טמא הוא. אלא לשמואל דאמר חמישי בעא מיניהו, ובקיאין הן בטומאת לחם אמרו להם כי מה שמקריבין טמא הוא. ודחינן שמואל איתמורו קא מתמהו דבאיהו ואמר וכו' שרץ יקריבו שם טמא הוא, חס ושלום איני טמא. ואקשינן עליו וכו' בשבחה מדבר וחלא מוכיחים, שנאמר וכו' כל מעשה ידיהם, מכלל שכל מעשיהם רעים הם. ושנעין הכי קאמר הואיל ומעשיהן מקולקלין ואשר יקריבו אינו לרצון כאלו טמא הוא, ונצאנו בחלמר ארץ ישראל בסוף סוף סוטה קרוב לזה הפירוש, מיהו פירשנו מה שקבלנו ותחבנו מה שפצינו. וירשלמי תמן אמרי שתי שאלות שאל חגי הנביא את הכהנים, באחת השיבו כראוי ובאחת שלא כראוי, הן ישא איש בשר קדש וגו', כגון תחלה, שרץ קדש שני, לחם וגזיר שלישי, יין ושמן וכל מאכל רביעי.

רביעי בקדש בעא מיניהו, ואמרו לא, ואי השיבו כראוי שהרביעי בקדש פסול, ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה יטמא ויענו הכהנים ויאמרו יטמא. אלא תהיה הכנף טמא נפש ונעמה בכל יטמא, ויענו הכהנים ויאמרו יטמא השיבו כראוי, ואמרו משמא דר' יוחנן קודם שגזיר רביעי בקדש שאלם ובשמים כראוי השיבוהו, העיד על איל קמציא. פירוש איל קמציא דר', שם משקי בית שהוא טהור. משקה בית מטבחיא. המים שמדיחין בהן (הקרבנים) [הקריבים] בבית המטבחיים, רב היה שונה עדותו כי שהעיד ויסף בן יעזר משקה בית מטבחיא דכן, והן המים והדם והן המוציין תמיר בבית המטבחיים, ולוי היה שונה דברי יוסף בן יעזר משקה בית מטביא, והן הדם והמים והיין והשמן,

אבל דכן מלטמא אחרים, אבל אמרו דאמר לא לאו, וטעו היקדוש המאכל לא לאו, וטעו והשיבו לו קדוש, כלומר לא נפסל המאכל, והמזכיר שכל המאכל לבדו שאלם באמרו היקדוש לשון יחיד, ולא אמר